

PETRA TÖTTERMAN ANDORFFS TAL I UTRIKESUTSKOTTET

Jag heter Petra Tötterman Andorff och jag är generalsekreterare för Kvinna till Kvinna, men jag har också den stora äran att vara ordförande för CONCORD Sverige, vilket innebär att jag här idag representerar 82 svenska organisationer som har verksamhet i alla länder där svenskt bistånd sker.

Våra tusentals samarbetspartners runt om i världen står längst fram i arbetet mot fattigdom och förtryck. De verkar före, under och efter kriser – kortsiktigt och långsiktigt. De är människor som här och nu kämpar för svenska intressen, det vill säga för demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet, klimat, och så vidare. De kämpar också för förutsättningar att skaffa sig en inkomst, att få arva sina föräldrars mark, att starta ett företag.

De är de modigaste människorna i världen, och räknar med att Sverige står bakom dem. Att Sverige inte lämnar dem i sticket när deras situation försämras. Att Sverige respekterar de avtal som deras verksamhet bygger på. Att Sverige är ett land som förstår att lokala lösningar är de enda hållbara lösningarna.

Som deras partners är det vår roll som svenska CSO:er att skapa effektiva och långsiktiga förutsättningar för deras arbete i frontlinjen – utifrån deras lokala kontext och behov: vi bygger nätverk och finns på plats, vi kan språken, erbjuder stöd och skydd, hanterar korruptionsfrågor, ger stöd i att bredda finansiering, öppnar dörrar till globala samarbeten och kopplar lokala organisationers erfarenhet och expertis till EU, AU, OSSE, FN och utvecklingsbankerna, osv.

Vi samlar dessutom in miljarder till viktiga ändamål varje år, som kompletterar de skattepengar som utgör svenskt bistånd.

Och tillsammans har vi fler antal medlemmar än vad det finns svenska medborgare så vi vet att vi har svenska folkets förtroende i det arbete som vi gör. Det bekräftas också i Sidas årliga opinionsundersökning om svenskarnas inställning till bistånd som offentliggjordes i slutet av 2023. Nästan 70 procent håller med om påståendet bidrar till en bättre värld och svenska frivilligorganisationer uppfattas som den mest effektiva kanalen för bistånd.

Vi ser det som vårt uppdrag att skapa transparens genom att hålla våra medlemmar och intresserade, dvs det svenska folket, informerade. Och er i riksdagen. Och de företag och offentliga partners vi samarbetar med.

Vi ser oss som en del av Team Sweden – att vi ingår i det samarbete och utbyte mellan svenska folket, civilsamhället, svenska företag, offentliga aktörer och lokala organisationer som tillsammans bygger en bred och kompetent bild av Sverige internationellt, bland annat genom biståndets genomförande.

Fokus för samtalet här idag är framför allt på strategierna och genomförandet av reformagendan.

Men först ett steg tillbaka, till frågan:

Vad kommer först – hållbar utveckling eller svenska intressen?

Vi ser att biståndsmålet står kvar i Reformagendan – det är bra.

Samtidigt ska nu biståndet - som ju är mindre än 1 procent av BNI – också verka för andra svenska politikområdens mål. I stället för tvärtom - som ju riksdagen faktiskt bestämt – att alla politikområden ska verka för en hållbar och rättvis värld där ingen ska tvingas leva i fattigdom och förtryck.

I Reformagendan för biståndet är alltså andra politikområden, bland annat handel- och migrationspolitiken, högt prioriterade och styr bistånd på flera sätt.

Det har varit mycket diskussion om ”svenska intressen”. Regeringen skriver att ”Biståndet är ett av de viktigaste utrikespolitiska verktygen för att driva och värna svenska intressen och möta de utmaningar som Sverige och världen står inför.”

Fattigdomsbekämpning, demokrati, jämställdhet, klimat, biologisk mångfald och fred är svenska intressen – och de är relevanta intressen för Sverige som kopplar direkt till biståndsmålen.

Jag vill betona att det är bra att andra politikområden också gynnas – men det får aldrig vara avgörande och det är viktigt att komma ihåg att det är svårt och komplext att kombinera om man vill uppnå ett effektivt bistånd och det måste finansieras av andra pengar.

Enligt regeringen ska reformagendas fokus vara på ”långsiktighet, transparens och effektivitet för att bättre kunna möta vår tids stora utmaningar.” Bra ledord som jag kommer fokusera på idag!

SÅ HUR SKAPAR VI ETT TRANSPARENT BISTÅND?

Regeringen vill förenkla, förtydliga och effektivisera styrningen och uppföljningen av biståndet som helhet. Man vill att ”Transparensen i biståndspolitiken ska öka i syfte att säkerställa att medborgarna har kännedom om hur deras resurser nyttjas.”

Det här är något som vi starkt stödjer och vi har länge arbetat med rapportering, information och kommunikation som en viktig del av vårt arbete och stöd till våra lokala partners. Men i genomförandet av reformagendan försvåras nu förutsättningarna för detta arbete:

- InfoKom-stödet, som fanns med just detta syfte är borttaget.

- Det svenska civilsamhällets roll att vara en koppling mellan medborgarna och biståndet minskar radikalt med de förändringar som nu sker där väldigt många svenska civilsamhällsorganisationers möjlighet att verka kommer att mer eller mindre försvinna.
- Och hur bra OpenAid hemsidan än blir så tror vi inte att svenska allmänheten kommer gå in där och leta efter biståndsresultat.

DET ANDRA LEDORDET - HUR BLIR BISTÅNDET EFFEKTIVT?

Om ni som riksdagsledamöter behöver kunna en sak om bistånd – en enda sak. Så är det att effektivt bistånd behöver utgå från den utsattas kontext – förändringar måste ägas lokalt, annars fastnar de inte. Effektivitet måste därför utgå från de som lever i fattigdom och utsatthet. Inte från svenska eller internationella civilsamhället, regeringen, EU, världsbanken, FN eller svenska myndigheter. Trots detta handlar avsnittet om flexibilitet i Reformagendan nästan uteslutande om politisk flexibilitet för Sverige som givare - i kontrast till de internationella principerna för effektivt utvecklingssamarbete som bland annat handlar om att ge mottagarna ökat handlingsutrymme och ägarskap.

Vi är inte emot flexibilitet eller omställning – vi har under åren föreslagit en rad förändringar som del av det globala arbetet med att utvärdera och förbättra biståndet. Men omställning måste ske på ett sätt som inte samtidigt underminerar bra arbete som pågår.

Sverige tappar trovärdighet internationellt när förändringar sker snabb och ryckigt och resultatet blir rörigt.

Det är positivt att regeringen trycker på vikten av ett livskraftigt, pluralistiskt och självständigt civilsamhälle i det globala arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter.

Det är bra att stödet till människorätts- och demokratiförsvare samt stödet till demokratirörelser, aktörer och nätverk ska öka.

Om detta kommer bli ske – ja där skulle jag säga att 'the jury is still out'.

Politiken hittills har gått för mycket i motsatt riktning i form av:

-Radikala ändringar i den strategin som lägger grunden till mycket av detta arbete, det vill säga civsamstrategin där ingångna avtal sägs upp och istället för att jobba på ska vi skriva och förhandla nya avtal, säga upp partners och personal, stänga kontor – för att kanske starta upp allt igen under våren 2025.

-Långa frysningar av anslag – till exempel demokratikämpar i Palestina fick sina projekt frysta när de behövdes som allra mest

-Andra strategier, och därmed anslag, som avslutas och minskats snabbt och abrupt, utan chans till omställning för de människorätts- och demokratiförsvare som satts sitt liv på spel.

OCH SÅ DET SISTA LEDORDET -LÅNGSIKTIGHET:

”Ska Sverige vara där gräset redan växer, eller ska Sverige vara med och så gräs?”

Biståndseffektivitet är inte samma sak som snabba resultat. Biståndshistorien är full av dåliga exempel på bistånd som prioriterat snabba, konkreta och synliga resultat snabbt.

Så låt oss förlita oss på det lärande som vi i svenska civilsamhället tillsammans med Sida, FN, ambassaderna, Swedfund gjort i årtionden, en utveckling och ett lärande som moderniserat svenskt bistånd och som gjort det till ett av världens bästa.

Under utvecklingen av reformagendan har civilsamhället bjudits in till samtal men inte haft möjlighet att på riktigt bidra till en seriös konsekvensanalys – inte en enda gång har vi fått höra ”dessa förslag ligger på bordet, vad skulle detta innebära?” Våra inspel finns inte offentligt dokumenterade (jämföra med remissförfarande...) eller besvarade.

AVSLUTNINGSVIS

Våra partners, som står främst i kampen för mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet och klimat, har fortfarande förtroende för Sverige som givare – och det är i Sveriges intresse att de fortsätter att ha det.

Desinformationskampanjer i Sverige och koranbränningar bland annat påverkar bilden av Sverige i omvärlden.

Våra partners utför dagliga stordåd och är viktiga aktörer i dessa länders framtid. Om vi lyssnar på dem och arbetar i partnerskap så kommer Sverige fortsatt vara en ledande framtidsaktör i dessa länder, i Bryssel och i New York.

Detta kräver dock att vi alla – regeringen, svenska företag och investerare, Swedfund, Sida och civilsamhället – lyssnar på varandra, bygger på varandras kunskap, håller vad vi lovat i form av avtal och - utifrån vår respektive roll - drar åt samma håll för att skapa förutsättningar för människor som lever i fattigdom och förtryck att själva förändra sina liv.

Självklart ligger de Globala målen 5 och 16, jämställdhet och fred, mig nära om hjärtat men mitt favoritmål är ändå nr 17 – partnerskap. Det är tillsammans vi kan skapa förändring och ingen aktör kommer rädda världen i sin silo.